

rum, has sapere et ingredi nequeunt; quin vero impingent et CERNENT IN EIS, — prorsum cum defrudentur ruerintque in gehennam, eo quod eas agnoscere noluerint, nec per eas ambularunt.

Seruanda, ex Hebreo sic veri potest enim Leone Hebreo, Vatablo, Lyraeo et Aria : « Si quis sapiens est, intelligat ista; si quis prudens, cognoscet ea, quod recte sint via Domini, et justi in eis ambulabunt, prevaricantes vero corrident in eis, » q. d. Qui sapiens est, intelligit et videt justa esse opera et iudicia Domini, tam circa justos, quam iustos; dum illos dirigit, foveat et praemit, hos negligit, rejicit et ponit: justum enim est quidquid a Deo fit. Unde justi qui soli sapient, ambulabunt, id est observant vias Domini, laudantque heum in omnibus operibus suis: peccatores vero insipientes eas negligunt, spernunt, vituperant, ideoque corrident in eis.

Conset Alazar ut hec Osee verba alludere. S. Joannem, Apocal. v, 2, ubi ait : « Et vidi angelum fortem predicantem vocem magna : Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula eius? » imo censem hunc angelum fortem esse ipsummet Osee, de qua re quid sentieundam sit dixi in Proemio.

Moraliter : Pauci sunt qui viam in celum, iterque ad beatitudinem cognoscant et capessant. Memento ingenuum Moses : « Gens absque consilio est, et sine prudentia. Utinam saperent, et intelligerent, ac ne vissima providerent! » Deuter. xxxii, 28. Et Christus : « Intrate per angustum portum, quia lata porta et spatiosa via est quae ducit ad perditionem, et multi intrant per eam. Quam angusta porta, et arcta via est quae ducit ad vitam, et pauci sunt qui inventant eam! » Matth. vii, 13. « Sequamur ergo, Domine Iesu, te, per te, ad te; qui tu es via, veritas et vita: via in exemplo, veritas in promiso, vita in premio, » ait S. Bernardus serm. 2. De Ascensione.

Porro sapientum, puta fidelium, qui Christum

sequuntur, felicitatem hic quatuordecim partim promissis, partim phrasibus et parabolis graphicis depingit, omnibusque spectandam et amplectendam proponit Prophetam. Nam primo, illi promittit, vers. 5 : « Sanaba confitiones eorum; » secundo : « Diligam eos spontanee; tertio : « Ero quasi ros; » quarto : « Israel germinabit sicut lilium; » quinto : « Erumpat radix ejus ut Libani; » sexto : « Ibunt rami ejus; » septimo : « Erit quasi oliva gloria ejus; » octavo : « Odor ejus (erit) ut Libani; » nono : « Convertentur sedentes in umbra ejus; » decimo : « Vincit tritico; » undevicesimo : « Germinabunt quasi vineae; » duodecimo : « Memoriale ejus sicut vinos Libani; » decimo tertio : « Ego exaudiam, et dirigam eum ego ut abiemt viventem; » decimo quarto : « Ex me fructus tuus inventus est. »

Stulti ergo filii Ade, utquid diligitis vanitatem, et queritis mendacium? utquid instar chameleontis aere de aura inani vos pascitis? o stolidi, utquid cadatis solidi, exilia immensis, terra celestibus, humana divinis, momentanea eternis anteponitis? utquid creaturam Creatori, amasiam Christo, Maemonam Deo antefertis? utquid vilissima, brevissima et fodissima voluptate semperenos gehennem ignes, dolores et angores emitis? Ponitebit vos, et in eternum penitentib; sed sero, et frustra. Sapite dum licet, operamini dum lux est, capessite gratiam dum offeratur, ne eum fatui virginibus in morte eam cum lacrymis requiratis, nec inventatis; ne cum his nuptiis celestibus exclusi, auditis a Christo : « Nescio vos. Suspicite in colum, » despiciete in tartara, Deum vindicem cogitate. Vivite

ETERNITATI.

Appende mille annos contra Eternitatem, imo milia millium; quid appendis cum infinito quantumcumque finitum? » ait S. Augustinus in Psalm. xxxvi.

JOELEM PROPHETAM.

ARGUMENTUM.

Joel, ait Eosphanius lib. *De Vita et obitu Prophetarum*, natus est in agro Bethor, de tribu Ruben; sic et Dorothius in *Vita Joelem*, nisi quod agram numerat Belhomeron in Ruben. R. Salomon putat Joelem fuisse filium Samuels prophetae, qui onxit Davidem in regem; eo quod ejus filius vocetur Joel a Josepho, lib. VI *Antiq.* iii. Sed alius est iste Joel a nostro; noster enim ex longo posterior fuit tempore, ut mox patet. Censem nonnulli Joelem aequa ac Osee, prophetasse tam contra decem, quam contra duas tribus, puta tam contra Samarium, quam contra Iudam. Ita S. Hieronymus ex sententia Hebreorum, epist. 103 ad Paulum : « Joel, ait, filius Phatuel descripsit terram duodecim (licet Albertus legat duruum) tribuum utrum eruca, bracho, locusta, rubigo vastante corruptam, et post eversionem prioris populi effusum in spiritum Sanctum super servos Dei et ancillas, id est super centum virginis credentium dominam, et effusum in consueco Sion. Ita et Theodoretus, Remigius, R. Salomon, Lyraeus, Vatablus et alii, occidentes Hebreos, qui putant Joelem vixisse, et prophetasse cum Eliseo sub rationibus convixi, quas pro illa sententia Campagnus Vitrina prodixit : « Nostra, inquit, sententia eadem est, quae Abarnensis, vixisse Joelem eodem tempore cum Amos, et paulo ante eum hanc edidisse prophetiam. Argumenta nostra sunt, prima, quod inter hostes Japhetum *Egypti* et *Idumei* tantum occurrunt (adde Philistinos et Phenicios), cap. iii, 4, 19. Assyriorum vero et Babyloniorum nulla fit mentio. Locus enim cap. ii, 20, aquae superiora ad plaga locustarum pertinet. Secunda, quod eadem plane expobret critima Tyriis, Sidonis et Idumeis (qui captivis ex Iudea omnis sexus et aetatis multos abduxerant, inclementes habuerant et vendiderant exteris, et agros illorum invaserant atque occupaverant), que Amos; et similiis illis denuntiet iudicium, cap. iv, 2-7 (Vulg. ni), coll. Amos, 1, 9-11. Tertio, quod tempore Joele concionatus est, sacra adhuc apud Iudeos sua statim ordine, cap. ii, 15, 16, 17, quartio, letitora etiam tempora in Iudea cum omnium rerum ubertate pollicetur, cap. ii, 18, 19. Quinto, quam Joele predicti Iudeis instantem calamitatem famis et sterilitatis, Amos demonstrat Israelem modo pressisse et adhucum premere, cap. iv, 6, 7. Sexto, Amos incipit suam prophetiam ea sententia, cap. i, 2, quia saam fere claudit Joel, cap. iv, 16 : *Iudea et Sion rugiet, et quae sequuntur.*

Porro Joele prophetavit secundum pene tempore quando-
rum Osee, sub Ozia, Joatham, Achaz et Ezechie
regibus Iuda, ait S. Hieronymus, Cyrilus, Theo-
doretus, Rufinus, et S. Augustinus XVIII *De Civit.*
cap. xxvi(1), licet Hebrei in *Seder Olam*, et ex eis
R. David, Genevardus in *Chronol.*, Arias et a Cas-
tro hic putant eum prophetasse sub Manasse, ac
consequenter post excidium Samarie et decem
tribuum: hoc enim configit anno sexto Ezechie,
qui fuit pater Manassis: idque .xviii. simile fil ex
eo, quod Joele solis duabus tribibus prophetet,
non reliquis decem; eo quod illi jam essent ex-
cismi et abducti. Rursum ex eo quod Scriptura
dicat Deum mississe Prophetas, qui Iudeas clades
nomine Dei intentarent ob sceleris Manassis.
IV Reg. xxi, 10, et cap. xxiii, 26. Videtur ergo ex

(1) Nos vero, inquit Rosemannus, nulli dubitamus, Joele Hosae et Amos fuisse aequalium, non sane regula illa motu, quam a Judeis acceptam tradidit Hieronymus, in *quibus Prophetarum scriptis, tempus non proficerit in titulo, sub illis eis regibus prophetasse, sub quibus et hi, qui ante eas habent titulos, prophetaverint, in qua parum esse roboris, vel minus Jones exemplorum demonstrat; sed rationibus convixi, quas pro illa sententia Campagnus Vitrina prodixit : « Nostra, inquit, sententia eadem est, quae Abarnensis, vixisse Joelem eodem tempore cum Amos, et paulo ante eum hanc edidisse prophetiam. Argumenta nostra sunt, prima, quod inter hostes Japhetum *Egypti* et *Idumei* tantum occurrunt (adde Philistinos et Phenicios), cap. iii, 4, 19. Assyriorum vero et Babyloniorum nulla fit mentio. Locus enim cap. ii, 20, aquae superiora ad plaga locustarum pertinet. Secunda, quod eadem plane expobret critima Tyriis, Sidonis et Idumeis (qui captivis ex Iudea omnis sexus et aetatis multos abduxerant, inclementes habuerant et vendiderant exteris, et agros illorum invaserant atque occupaverant), que Amos; et similiis illis denuntiet iudicium, cap. iv, 2-7 (Vulg. ni), coll. Amos, 1, 9-11. Tertio, quod tempore Joele concionatus est, sacra adhuc apud Iudeos sua statim ordine, cap. ii, 15, 16, 17, quartio, letitora etiam tempora in Iudea cum omnium rerum ubertate pollicetur, cap. ii, 18, 19. Quinto, quam Joele predicti Iudeis instantem calamitatem famis et sterilitatis, Amos demonstrat Israelem modo pressisse et adhucum premere, cap. iv, 6, 7. Sexto, Amos incipit suam prophetiam ea sententia, cap. i, 2, quia saam fere claudit Joel, cap. iv, 16 : *Iudea et Sion rugiet, et quae sequuntur.**

his fuisse Joel; ipse enim Judee clades hosce comminatur, aquae ac Jeremias cap. xxv, 4, qui ob sceleria Manassis eas irrogandas dixerit asserit. Hoc sententia est valde probabilis; unde in editione Septuaginta Romana, Joel post Micheam ponitur. Hinc et diem exiidi Hierosolymam ita vivi et horifice depingit, ut quasi instantem et pene presentem oculis eum cernere videatur.

Ex dictis sequitur Joelen communari capitulo item non Assyriacam, qua vastata est Samaria; sed Babyloniam, qua vastata est Jerusalem et Iudea a Chaldeis.

Argumentum ergo Joeli est, predicere Dei vindictam et captivitatem Babyloniam, indeque ejus anfitypum iudicium extremum, in quo reprobantur, probi colo adjudicabuntur.

Primo ergo, cap. i, Judei exiidi per Chaldeos comminatur, utique hoc evadunt, hortatur omnes ad lamenta et ad penitentiam.

Secundo, cap. ii, pergit atrocitatem hujus diei et excidii describere, indeque exicit omnes ad luctum et publicas supplicationes. Deinde penitentibus reditum et captivitatem et Babylone pollicitur. Adhuc promittit adventum Christi, qui Spiritum Sanctum in suis fideles effundet. Inde transit ad secundum Christi adventum, ejusque signa prævia enarrat.

Tertio, cap. iii, docet Christum in valle Iosaphat quasi judicem judicaturum omnes gentes, ac dampnatum impios ad gehennam; prius vero translatur in celestem Jerusalem, cuius delicias, glorianam et felicitatem describit.

Tropologiche Jo' hebreica idem est quod *co-tens, incipiens, vel iornini desensus*; *Platuel* vero pater eius, hebreica idem est quod *latitude*, aut *ostium*, aut *suasio Dei*, vel *apriens Deus*; ut minoriter significetur quod, qui ostium, suasionem et scientiam habuerit Dei, recte incipit prophetare, ut cum Paulo possit dicere: « Os nostrum patet

ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est; quia audiebat e Domine: « Dilata os tuum, et implebo illum. » ipsa enim oris adaperio non in hominum, sed in Dei potestate est, dicente eodem Paulo: « Ostium mili aperatum » est magnum et evidens, II Corinth. ii, 12. Ita S. Hieronymus, qui in cap. i Osee ait: *Joel idem est quod Dominus Deus*; ut *Joel* per crasin idem sit quod *Jehova d.*, vel *Ja el*, que omnia sunt nomina Dei. Denique *Joel* relatus est inter *Sanctos*, a Romano Martyrologio inscriptus legitur 13 juli (1).

(1) Tribus capitibus prophetæ Joeli in Vulgata continentur; alter dividitur in textis hebreis, ubi quatuor reperiuntur capita, scilicet tertium incipit vers. 28 cap. ii in Vulgata, et alterius vers. 33 ejusdem capituli. Quod retinendum pro locis et citatibus ab interpretationis quæ textum hebreum sequuntur, extractus.

Hujus libri divinitas nulli speciatim differentiati locum dedit, quod et ipse Carpzovius notans ait: Canonica libri anteriora et fides adeo firme nittitur fundamentis, ut adversiorum, quem sciam, nemo diligat illam subtrahere fieri ans.

Stylus hujus Prophetæ est r. actus, vehementes, elegans ac sublimis. Descriptiones locustarum, fugientis locutatis atrae, valle Iosaphat, fontis et templo orturi, etc., sunt pulcherrime. Sublimis ingeni poeta, inquit Rossmann, cui prater Iesum et Habacucum in omnem vatum Hebreorum numero via invictus parens. Mirum in modum Joeli inolens poetam extulere De Wette, Jahn, Eichornius et Lowthius. *De Poesi sacra Hebreorum*, prelect. xx.

Subiectum nomina eorum, saltem prescipitorum qui Joeli vaticinia seorsim scripti illustrantur, *inter cathecos*: Sebastianum Tuscanum, 1556; Gilbertum Genebrardum, 1563; Mathurinum Quadratum, 1576; Simonem Simoniudem, 1593; Joannem Quinkaborreum, 1687; *inter heterodoxos interpres*: Benjamini Bonerum, 1597; Joannem Leusden, 1657; Cornelium Haseam, 1697; Jo. Jac. Schurmummam, 1703; Samuelum Chandler, 1733; Christ. Frid. Baner, 1741, 1762; Gottlob. Henric. Richter, 1767; Siegm. Jac. Baumgartner, 1756; Carol. Zini, Cona, 1783; Joann. Buttnerum, 1784; Carl. Will. Justi, 1792; A. Svartburg, 1806; Holzhausen, 1829; Cred er, 1831.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Iudei exiidi per erucam, locustam, bruchum et rubiginem, puta per varias hostium Chaldaeorum populationes, predicti. Hinc, vers. 13, sacerdotes et populum hortatur ad penitentiam et supplicationem, ut ius Deum sibi reconcilient, plagasque ab eo hie comminatas avertant (1).

1. Verbum Domini, quod factum est ad Joel filium Phatuel. 2. Audite hoc, senes, et aribus percipite, omnes habitatores terra: si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum? 3. Super hoc filii vestris narrate, et filii vestri filii suis, et filii eorum generationi alteræ. 4. Residuum erucam comedit locusta, et residuum locusta comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo. 5. Expergescimini, ebrui, et flete, et ululate, omnes qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam peribit a ore vestro. 6. Gens enim ascendit super

(1) Premissi exordio, in quo Propheta exicit auditores ad attentionem, 1; exaggerat rem propounded, 2; et commendat eamdem in memoriam servandam, 3; dicat et iudicavit Domini populo Judei imminutam penitentiam.

Primo, ut antecedens seu præsumptum symbolum judicial futuri recessus vastatam per insecta Judei, *primo*, referens insecta secundum speciem quadruplicem, 4; et secundum multitudinem innumerabilem et vim nonendi maximam, 6; *secundo*, enarrans malam illam vires et facias, 7; *tertio*, et oleis, 10; arboribus omnibus, 13; *tertio*, recensens variis dannis perpessos, scilicet ebris et vini amantes, 5; Hierosolymas incolas, 8; sacerdotes, 9; agricolas et viatores, 10, 11.

Secundo, adhucator sacerdotis, *primo*, ad agendam penitentiam, ob defectum sacrificiorum et oblationum, 13; *secundo*, ad eandem praedicandam, ob imminens Dei iudicium, 14, 15; *tertio*, ad considerandam regions afflictionem hinc apparentem, 16.

Tertio, ut orationes et penitentia studeant avertire mala quæ impendebant, novam siccitatem calamitatem priori additam exaggerat, utpote ex qua *primo*, oblationem comparsunt, ob rotundam stabularum et defectum necessarium, 17; *secundo*, greges concidunt et perirent ob penitentiam alimentorum, 18; *tertio*, herbe et frutices arcent, 19; *quarto*, fontes exsiccantur, et bestie sylvaticæ emicantur siti.

Porro quæ *primo* ex capite continetur locustarum calamitas, ejus Crednerus hanc fuisse rationem patet. Execute gestate locustas in Judeam ingressu perducere judicat ex loco cap. n, 20: ibi eniçemissa locusta cum vento aquiloni dici; aquilonem vero illis in regionibusflare ab executo junio ad finem usque septembrem: convenire in illud anni tempus, quod mustum ac poma a locustis vastata dicuntur cap. i, 5, 7; sed vastata dii segetes quoque, cap. i, 10 et seq. Itaque novam locustarum pestem incedisse in estatem ineunte annis sequentibus, eaque alteram pestem, cum locusta non vivant in autumno sequentem, ortam esse ex fetore relicto a locusta anni superiori (cf. Plinii, Hist. nat. lib. II, cap. xxix: « Locustarum ova durant hyems sub terra; subsequente autem exitu veris emitunt parvas, ») mirifico ancto orta accidit, 1, 12, 17, 19, et descriptam a vata cap. ii, usque ad vers. 11, quippe in quo non volare, sed repens, emere, subtilire, scandere dicuntur locusta, utpote recente nota, necum satis compotes alarum. Sic si res se habeat,

deum intelligi, cur vates, cap. ii, 25, uttam plurati *דְּבָרֵי שְׁחָנִין*. Ceterum, primit locustarum agmen perisse in mari Mortuo, posterius anno sequenti in mari medio, cap. n, 20, tum vero segetes, vites et arbores pluvia a Deo demissa fecundatas, novos illo ipso anno tulisse fructus, cap. n, 19 et seqq.

Hanc Credneri interpretationem expugnat Maurer, satis quis versiliter probat, uno eodem anno duas fuit locustarum et septentrionalis plaga venientium in Judeam irruptionem fecisse, unam aestate ineunte, alteram exente aestate, utrunque aut locustarum afflatarum et terris vicinis aut domesticarum, vel si magis placet, unam domesticarum, alteram alienigenarum. Narrant qui istas regiones paragranari, apparet, si tempestas faveat, quavis anni tempore locustas. Favet autem tum maxime tempora, cum ver siccum existit. Fuerat autem istius anni ver maxime siccum, i, 12, 17, 19, 20. Sed ne opus est quidem, ut aliam locustarum pestem approquinante tempore messis, aliam vindemiane tempore fuisse credas. Ineunte vel media aestate si irrumpent locuste, perit una cum spe agricultura spes viitoris. Deinde quod nisi repera, errare, subtilire, scandere dicuntur locuste, eo nullo modo officiar, cogitandum esse de locustis recentis necdum stat alatus. Repunt enim, currunt, saltant, scandunt atque, simili atque ex aere descendunt et vorandum. Nihil clarum, certus nihil, quam primo capite calamitatem indicata a locustis, secundo ipsum adventum locustarum agmen voluisse depingere vatem. Tum fallissimum est, quod cap. n, 19 et seq., habentur ad tempus præteritum refert Crednerus quasi ibi barentur facta. Ostat enim totius descriptionis natura atque index, que talis est, ut scriptorem *omnia coram specie, inter mediam calamitatem versari* intelligas; obstat quod semel atque iterum cives hortatur, ut animo penitentia commoto Jovam placare studeant, i, 14 et seq.; ii, 13 et seq. — Equidem, addit Maurer, ut pasci comprehendam sententiam meam, cum, cap. n, 20, de non tantum agmine sermo sit, cum, cap. i, 4, variae numerentur locustarum species, quarum una alsumperit relicta ab altera, cum, cap. i, 5 et seq., in describenda a locustis infecta calamitate ita versari vates, ut vastatas segetes, vites, arbores simili queratur, modo has, modo illas commorans; puto certe quodam anno locustarum immense magnitudinis agmen aliis post alias accedentibus turmis in Judeam irruisse ineunte vel media aestate.

terram meam, fortis et innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis: et molares ejus ut catuli leonis. 7. Posuit vineam meam in desertum, et ficum meam decoravit: nudans spoliavit eam, et projecit: albi facti sunt rami ejus. 8. Plange quasi virgo accincta saco super virum pubertatis sua. 9. Periit sacrificium et libatio de domo Domini: luxerunt sacerdotes ministri Domini. 10. Depopulata est regio, luxit humus: quoniam devastatum est triticum, confosum est vinum, elanguit oleum. 11. Confusi sunt agricole, ululaverunt viatores super frumento, hordeo, quia perit messis agri. 12. Vinea confusa est, et ficus elanguit, malogranatum, et palma, et malum, et omnia ligna agri aruerunt: quia confusum est gaudium a filiis hominum. 13. Accingite vos et plangite, sacerdotes, ululate, ministri altaris: ingredimini, cubate in saccu ministri Dei mei: quoniam interit de domo Dei vestri sacrificium et libatio. 14. Sanctificate jejunium, vocate octum, congregate senes, omnes habitatores terra in dominum Dei vestri, et clamate ad Dominum. 15. A te, a diei: quia proprie est dies Domini, et quasi vastitas a potente veniet. 16. Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, latitia et exsultatio? 17. Computuerunt jumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipata sunt apothecae: quoniam confusum est triticum. 18. Quid ingenuit animal, mugierum greges armanti? Quia non est pascua eis: sed et greges pecorum dispergiantur. 19. Ad te, Domine, clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, et flamma succedit omnia ligna regionis. 20. Sed et bestiae agri, quasi areae sitiens imbreu, suspergerunt ad te: quoniam exsiccati sunt fontes aquarum, et ignis devoravit speciosa deserti.

Vers. 2. 2. AUDITE HOC, SENES. — Initio Prophetae hisce verbis sibi attentionem concitat, quod res (puta clades) graves, novas, et ab hominum, quantumvis sensu, memoria inauditas sit dicturus, quem tamen Judeos maxime tangunt, ut eorum plane interstit has nosse, posterisque tradere, ut ipsi hisce patrum suorum flagellis moniti respicant, unique heo toto corde servant, cuius providentiam et vindictam in parentibus suis aspiciunt, itaque eandem evadant, eisque gratiam et beneficentiam sibi concilient.

SI FACTUM EST ISTUD, — quod sequitur, quodque max nostra.

Vers. 3. 3. SUPER HOC (de hoc) FILIUS VESTRIS NARRATE, — iuxta praeceptum Mosis, Exod. x, 2: « Narras in auribus filii tui et nepotum tuorum, quoties contriveris Aegyptios, et signa mea feceris in eis: et sciatis quia ego Dominus; » et Psalm. Psal. LXVII, 5: « Quanta mandauit patribus nostraris nota facere ac filii suis: ut cognoscatur generatio altera. Filii qui nascuntur, et exsurgunt, et narrabunt filii suis, ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei, et mandata ejus exquirant. »

Vers. 4. 4. RESIDUUM ERUCAE COMEDIT LOCUSTA. — Quatuor hic pestes et plaga recessit et comminatur. Quatuor. Prima est eruca; Septuaginta, κάκας; Chaldaea, page, κάκη zacchae, id est vermis qui post pluviam nascentur, ac per caules, olera arborumque folia reptit, eaque pigro et lento, sed extituli morsu arrodit et depascitur. Unde hebreus vocater οἴνος γαζαν, id est tonsor, raso, rosor, excisor. Sic et eruca latine ad eodem erodendo dicitur, ait Isidorus, lib. XII Orig. cap. v, licet Apuleius erucam ab

harenndo dictam velit, quod brassicis, aliisque herbis quas occupat tonaciter adhaerat. Unde Columella, lib. XI De re rustica, cap. iii: « Erucas, ait, vel manu colligi debent, vel matutinis temporibus fructus erucerum consent: sic enim iam adhuc torpant nocturno frigore, si deciderint, non iterum amplius in superiori partem prorepunt. »

Secunda est locusta, que erucam superaret arsenionia, volatu et numero. Unde hebreus dicit αράβης, arba, id est plurima, a radice אַרְבָּה, id est multus, full: ita Arius et Pagninus: tanta est enim locustarum copia, ut volando solem cumunque operiant, cubando vero integras provincias obtegant, ut nil nisi locustas videas; quin et maria volando tegant et transante, ut unam regionem depast, aliam invadant et aliam, singulam ex ordine devorantes. Unde locustarum plaga fuit una ex plagi gravissimis Aegypti, Exod. x, 4. Vide ibi dicta. Quocumque locusta dicta est quasi loca urens, vel exstulans, inquit grammatici: licet Isidorus et Lyrans ita dictam velint, quod longis sit pedibus; Albertus Magnus vero: « Locusta, » inquit, dicitur quasi loco stans. » Ita Aldrovandus in Locusta.

Residuum locusta comedit bruchus. — Tertia est hinc plaga, pulla bruchus, pro quo hebreus est ιελε: quod sepius reperitur in Scriptura, et ubique Noster bruchus vertit. Psalm. civ, 34: « Dixit, et venit locusta (hebreice arba) et bruchus (hebreice ielie). Jerem. li, 14: « Replebo te hominibus quasi brucho. » Eadem modo vertit hic, et cap. ii, 23, et Nahum III, 85: « Devorabit

te ut bruchus: congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta; » et vers. 10: « Bruchus expansus est, et avolavit. »

Dicitur ielie, id est liguria, quod herbas lingat, lambat et rodat: radix enim πρώτη λακας significat ligere, lambere: unde Aquila, teste S. Hieronymo, in Nahum cap. iii, vertit comedest.

Queres, quid sit ielie et bruchus? Primo. Smidas et Scaliger, exerc. XXXVI: Bruchus, inquit, est σίδης, id est eruca, quam Lombardi brach, Galli brugere vocant; verum erucam hic Joel distinguit a bruchu. Secundo, Ambrosius Calepinus ex Sipontino, et nonnulla Lexica Latina et Graeca: Bruchus, inquit, est verniculus similis locusta, herbas erodens, sine aliis. Verum Nahum, cap. iii, bruchus dat alias. Tertio, R. David hic emisso bruchum esse animalulum alatum instar crabronis, sed minoris quantitatis, quod arborum folia depopulet, et in maxima multitudine vastet: unde aliqui putant bruchum esse insectum illud rubra tunica vestitum (quod stat annis humidioribus tunica vestitum emascinatur) quam dum expandit, alas ostentat, quibus volat in arbores, earumque folia depascitur: solent id rusticum colligere et, fossa facta, sepelire, uti de bruchu ad Isaia cap. XXXIX, 4. Verum hoc insectum genus est scarabeus, non bruchi, nec ab illo classio auctore vocatur bruchus, etiamque pueri in Galia bruchum, vel bruyam vocent a bombo, quem volando edit, a quo et Flandri eum vocant prædictum.

Nico ergo bruchum esse parvam locustam, sive pulmon locustae; vari enim sunt locustarum gradus, et, ut ita dicam, species secundum earum statos et incrementa distinctae. Primo, locusta reliquit semen: ex eo nascitur parva locusta instar vermis, qui vocatur bruchus, qui, dum crescit et grandescit, ad modicos alis vestitur, vocatur attenus vel attelelus. Hie rursus, dum increscit corpore et aliis, vocatur opionachus, qui, dum mole corporis et aliis perficitur, vocatur locusta. Unde apposite a Prophet: « Residuum locuste comedili bruchus. » Locustae enim, cum grandiores sint, grandiores tantum depascuntur, sed post se relinquunt pulli parvos, qui residuum et minima germina queque usque ad radices similius depascuntur. Id ita esse patet primo, quia Septuaginta, Jerem. li, 14, et alibi, pro ielie, id est bruchi, vertunt ιελε, id est locustas. Secundo, quia omnes physici et classici scriptores licet bruchum esse speciem locusta, vel locustam inchoatam et imperfectam. Unde in Scriptura proxim bruchus junctio cum locusta, quasi propter matre. Et Aristoteles, lib. V Histor. animal. cap. XXIX, bruchum necit et subjungit locusta. Sie et S. Hieronymus in Nahum cap. iii: « Bruchus, ait, est animal nihil volare valens, ventri tantum studens: attelebus saltans potius quam volans parvis aliis: locusta jam perfectas aliis habens, » Albertus Magnus, lib. XXVI De An-

imal: « Bruchus, inquit, est primus parsus locusta, et cum efficitur major, vocatur archilabus (corrigere attelebus); et quando perfectur, est locusta. Bruchus autem eo quod immobilis est, totum depascitur usque ad radices, nihil viroris relinques. » Lyraeus bruchum et locustam differe scribit, sicut perfectum et imperfectum in eadem specie. « Bruchus, » sit Glossa, vocatur fusus locustae antequam alias habeat: deinde cum incepit parum volare, attelebus diciatur: cum vero plene volat, locusta dicitur: multoque gravior est bruchus quam locusta, vel attelebus, quod jacens in uno loco, radicis comedit fructus. »

Chrysostomus in illud Psalm. civ, 34: « Venit locusta et bruchus: » Locusta, inquit, et bruchus non simul existere solent; aut enim procedens locusta bruchum parit, aut bruchus auctus in loco: ut tandem evadit. Βρύξης, inquit Varius, est ιελες ιελες, ταχι ταχιον, ζι το λόγιον: το οποίον η πάτηται, ταχι ταχιον, ταχι ταχιον: οι βρύξης, οι ιελες ιελες: « Bruchus, inquit, est species locuste, sive dicta a vorando, quia et mastax dicitur, avandendo. Item, bruchus eruca primum nata, et locusta carens aliis. » Sic et Iesychus in Lexico ait bruchum esse locustum speciem, ac Cypris viridem locustum vocare bruchum, Tarentinos attelebum.

Bruchus ergo diciatur vel a βρύξη, id est cervice, vel a βρύξη, id est dentibus strido et frenulo, vel a βρύξη, id est sorbo, deglutio, voro; inde βρύξη est guttur, quia bruchus non videtur habere aliud quam guttur et ventrem: pedes enim licet oblongos, grecieles tamen habet: unde forte Malorum broccare pro vorare; et Germanorum bruchus, quod consumere et confere significat, et Belgorum brochen, quod est minutum concindere, ait Aldrovandus. Hoc etymon verius est quam illud quod ad Anonymum in Psalm. cv, dicens: Bruchus dicitur quasi βρύξη, id est brevis et parvus; est enim parvus vermis a locusta generalis. Deinde bruchos esse genus locustae censem Remigius, Pagninus, Forsterus, Marianus (qui illud gryllyum vocat: gryllyum autem est parva locusta cineris vel grisei coloris) in Lexicis, Caelius, lib. III, cap. XXV, Aldrovandus, lib. De Insectis in Locusta, qui et pag. 414, omnes locustarum species, ac nominatum bruchum depingit, epusque formam in imagine spectandam exhibet. Accedit Syrus, qui verit: Quod reliquit locusta non aliata (vermis corrodentes frumentum in agro), comedit locusta volans; et quod reliquit locusta volans, comedit locusta parva (vel locusta qua vocatur separata); et quod reliquit locusta separata, comedit salsiv, quae etiam est locusta species, ut mox dicam. Unde patet Syrus per has quatuor Joeli plagues accepere quatuor locusta species. Syro plane consentit Arabicus uterque.

Dices: Si bruchus est pullus locustae instar vermis carens aliis, quomodo ergo Jeremias cap. LI,

vers. 14, dat ei aculeum, eumque vocat aculeatum, et Nahum cap. iii, 16, dat ei alas, eumque vocat alatum?

Respondeo nomen bruchi subinde extendi ad alias locustarum species, ac complecti attelabos et ophiomachos. Opponitur enim locusta: ergo siue locusta omne perfectam, ita bruchus omnem imperfectam locustam (quales sunt attaci, attelabi, ophiomachi, qui alati, et pedibus, dentibus et cauda aculeati sunt) significat. Sic agnos, heulos, vitulos subinde vocamus, non tantum pullos recenter natos, sed adiutorios etiam et grandiores, puta juvencos annicullos, vel bimenes, usque dum generare incipiunt: imo Hebrei vacas novellas dum primo pariunt vocant לְבָרֶבֶת, id est vitulas. Id ita esse patet ex S. Hieronymo, qui est auctor Versionis nostrae: ipse enim scribens in Nahum cap. iii, per tele, quem hic vocat bruchum, accipit attelabum: «Attelabos, ait, quem significantius comedestorem interpretatus est Aquila, puncta locusta est inter locustam et bruchum, et medicis penitus reptanti potius quam volans semperque subsilens, et ob hanc causam ubiqueque orta fuerit, usque ad pulvorem cuncta consumit, quia donec crescant penes, abire non potest.» Et mox: «Conferut exsiliens attelabos,» etc. Hinc Aldrovandus, lib. De Insectis, cap. De bracho, pag. 408: «Bruchus, inquit, S. Scriptura differt a bricho profanorum, sicut perfectum ab eo quod suam perfectionem nondum est consequentem.» Et Celsius, lib. III Varior. Lect. cap. xxv, docet locustas quaslibet rodentes sata, vocari bruchos, et attacos, et mastacas, uti est apud Nicandrum. Et Quinqueruboreus in cap. vi Amos censem bruchum esse locusta genus, quod propter numerum et copiam, volatu etiam praestet celo, et latius quam cetera extenderit, pluresque agros celorum conficit et consumit, ideoque a Jeremia vocari aculeatum. Quocirca Chaldeus hic pro iete, sive bricho verbo חַדְרָפָחָה, id est motitans, curvantur, volitant (radix enim פְּרָחָה perach significat motitavit se, volavit, curvantur), eo quod huius atque illius vastando fruges curesit et subsiliat. Ex dictis patet vocem bruchus significare infimam et minimam speciem locusta, cum ceterae omnes species numerantur; cum vero illa subcineretur, pro illis substituit, ut bruchus iam sit attelabus, jam ophiomachus, jam quilibet alia locustarum species. Quocirca cum Jeremias bruchum vocat aculeatum, et Nahum alatum, nomen bruchi extendunt ad attelabum, ophiomachum, aliasque locusta majoris species: hasce species enarrat Moses, Levit. xi, ubi earum esum Hebrei concedit.

Et RESIDUUM BRUCHI COMEDIT RUBIGO. — Quarta est haec sequitur et germineum pestis et plaga, scilicet rubigo. Hebreus est רְבִזָּה chasil, id est perdit, depasior, absumpcio, a radice רְבִזָּה chashal, id est assumptio, ex quod omnis vastet et perdat, ac nil reliquum faciat. Recitatores, Paginus,

Arias et alii censem esse tertiam locuste speciem, eamque voracissimam: primam enim vocavit Joe bruchum, secundam locustam, tertiam chashil: itaque pro chashil vertunt locustam Septuaginta et Noviter, Isaiae xxxiii, 4, et II Paral. vi, 28. Unde nonnulli per rubiginem hic accipiunt animal: rubigo, inquit, est vermis qui maxime rore sequitur. Hinc Aldrovandus in Locusta, citata S. Hieronymum: Rubigo, inquit, rorem noxiun sequitur, qui cum in folia depluit, sole superveniente animatur et vivit, var' que plantis nocet.

Suffragatur Syrus, qui pro chashil vertit sarsur, de quo illustrissimus Dominus Sergius Risius, Archiepiscopus Damascenus, natione Syria, legato Romae asseveravit: Sarsur, inquit, est animal in Syria parvulum ut locusta, imo et genito locustarum; sed a locustis vulgaribus differt, quod locusta interdum, et certis quibusdam annis pro ceci et auro temperie proveniunt; haec autem continuum et perpetuum est. Estque duplex: ejus enim unum genus domesticum, aliud sylvester. Quatuor prorsus ut locusta pedes habet, et alios duos parvulos quibus cibum ad se tradit et comedit. Colorem habet nigruum, dorsum planum. Differt etiam a locustis; quod sylvester valde nocet frumento et herbis, non tamen arboribus ut locusta, que flumen et alium arborum corticem omnino corrodunt. Per molestem est ob sonum et strepitum, quem ingentem precipue noctu exicit, praesertim aqua aquas in Egypto, ubi post Nili inundationem una cum ratis procreatur et remanet; adeo ut ibi horum animalium copia fuerit, homines eorum strepitum et dannum que inferunt, habentes nequeant. Aliud ejus genus est domesticum, habitans cum hominibus, quod in trabibus degener, earumque pulvere et excrementis vesci perhibetur, molestum quoque per rumorem et strepitum.

Verum pro hebreo chasil, hic vertunt rubigo non locusta, Septuaginta, Chaldaeus, Vatabulus, alii, seques ac Psalm. lxxxiii, 4, et alibi: Hebrew enim nomina, praesertim animalium, arboreum, gemmarum, lapidum, etc., sunt amplae et variæ significatio, nuncque unum, nunc aliud significant. Quocirca chashil vertunt nunc locustam, non bruchum, non rubiginem: rubigo enim non minus quam locuste segetes absunt. Propter rubigo, vel robigo Latinus significat vitium sequitur, non locustam. Est enim rubigo, sive aurum, vel argyro vitium sequitur ex corrupto aere, quasi earum morbus regius, quo scilicet cuticula pallescunt in modum auri vel argiri, itaque patimt aresecunt et evanescent. «Rubigo, inquit, peribit hic, est rota incensus ab aere deflatus, quo primo ad minii colorem, postea in fuliginem convertit segetes marcidas, et in pulvarem fodit versus ac friabiles.» Agricolæ nebula vocant. Dicunt rubigo a rubidine: quia rubras facte segetes, ut et metallia, cum situm contrahatur. Hinc Apuleius, lib. III Florid.: «Profecto, ait,

gladius usu splendescit, sicut rubiginatur, ita vox in vagina silenti, condita diuino tempore hebetatur.» Et Plinius, lib. XVIII, xvii: «Rubigo maxima sequitur pestis, lauri ramis in arvo defixis, transit in earum folia ex arvis.» A Rubigine dicta sunt Rubiginalia, id est festi dies et sacra ad ameliandum rubiginem instituta a gentilibus, quales sunt supplications amburiales in diebus Rogationum apud Christianos, quae eadem de causa peraguntur. Hinc Plinius, lib. XVIII, xix: «Rubiginalia, inquit, Numa constituit, que nunc aguntur ad septimum Calendas maii: quoniam tunica rubigo segetes occupat.» Hec de littera. Jam

Quare, quid haec quatuor plague, puta erica, locusta, bruchos et erugo significant; et an litteraliter ut sonant, an symbolico sint accipiente?

Muli eas ut sonant accipiunt, ut significet Joel et erugo significent?

Respondeo, quod per litteram deo, ut sonant, deo significent, et hoc est sensus prophetarum.

Sicilic hoc dearet post tot mala, denique nostris Locusta ut rapere quidquid inesset agris. Vidiū immērā Eūro due terrene turmas, Quāla non Attila, castrisque Xerxis erant. Hę fēsum, milium, fara omnia consūperantur; Spes et in angusto est, stant nisi vota sper.

Hinc Egyptis locusta era hieroglyphicum famis, ait Pierius, lib. XXVIII. Porro refert Theodoreus in Philoteo, S. Aphrahem agrum cuiusdam suplicis sibi, aspersione aquæ benedictæ ab exercitu locustarum, qui Persidem vastabat, tutatum esse, ita ut eum tangere non auderent. Idem fecisse S. Vincentius Fererium in agro Murisæ, civitatis in Hispania, testatur auctor vita eius, lib. III, sub finem. Si S. Theodorus pree sua locustas agros populantes encassasse scribit Georgius presbyter in ejus Vita, lib. II.

Verum esto haec plaga ad litteram accipi possunt ut sonant, tamen per eas symbolico et potius significantur hostes vastaturi Judeam. Sic enim eas explicit ipse Joel, 6: «Gens enim ascendit super terram meam, fortis et innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis.» Et vers. 15: «A a, diei, quia prop̄ est dies Domini, et quasi vestitas a potente venit!» Et cap. n, 1 et 2: «Venit dies Domini, dies tenebrarum, etc., quasi mane expansum super montes, populus multus et fortis.» Et vers. 4: «Quasi equites sic current,» etc. Ha S. Hieronymus, Theodoreus, Lyranus, Hugo, Riba, Emmanuel, Sanchez et Mariana, qui ait: Utrumque, scilicet famæ et bellum, hic significatur. Est ergo hic enigma, sive allegoria et parabola continua, significans hostem hosli successorum, cladem cladi usque ad excidium et intermissionem Judeorum (1). Simile est Isaiae xxxi,

(1) Sensus allegoricus qui a multis magni nominis interpretibus propagatur non excludimus; sed licet litteratis interpretatio que de locustis propriæ dictis hanc prophetiam intelligendam censem, fere omnes rationaliter

vers. 17 : « Formido, et fovea, et laqueus super eum, qui habitatores es terra. Et erit: Qui fugerit a facie formidinis, cader in foveam: et qui se explicaverit de fovea, temebitur laqueo. » Et Ieron. xlviii, 43 : « Pavor, et fovea, et laqueus super te, habitator Moab. Qui fugerit a facie pavoris cadet in foveam; et qui condescenderit de fovea, capietur laqueo. » Et cap. xv, 2: « Qui ad mortem, » scilicet destinati sunt a Deo, « ad mortem, » supple abum: « et qui ad famenem, ad famenem; et qui ad capitavitatem, ad capitavitatem. Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus: gladium ad aspercionem, et canes ad lacerandum, et volatilia occidi et bestias terra ad devorandum et dissipandum: et ab eo in fervore universis regnis terrarum, proper Manassen filium Ezæchiae regis Iudea, super omnibus q[uod] se fecit in Ierusalem. » Quo forte alludit hic Iosel. Simile est illud Homeri Odys. 2:

Tradidit Notus hunc Boreas quaquevadum:
Nunc rursum Zephyro jactandum tradidit Eurus.

Et Iliad. 7:

Tristis perpetuo mihi tristibus excipiantur.

Sic Ausonius in *Epigram.* eleganter hosce *leat*

Interpretes defensores habeat, v. g. Eichhornium, Justum, Rosenmüller, De Wette, Cremerian, Maurer, etc., etc. **Qui cum Ackermann preferendam in primo sensu patet:** *Primo*, ob hanc potissimum rationem, quod omnia que de locis dicuntur, in proprie dictis locustas continent, ut ex singularum partim consideratione hippebat, nec certa figura sensus occurrit indica et criteria. **Secundo**, si sub locustarum figura populi aliquem hostilem descripsisset Propheta, tali processu dubio immiscerat, quia hanc ejus mentem clare indicarent, insinuando cap. ii, et i sepi, cum equibus et exercitu hostili, etc., eas comparat, satis clara significat eam ab aliis diversa esse, ita, inquit Mourer, ut plato suo ac similius sensu, «*cepienda esse videtur, quicunque sola que cap. ii, et iii, habentur, legitur ad opinionem propositam.*» **Tertio**, ubi in universo sermone hoc de hominum strage, cedre aut excido; sed calamitas consistit in summa fragilitate frumentorum, mox et sterilitate, cuius consequente locuste, mors astuta et aquae penuria, nulla pralla, nullius urbium expunctiones, cedes, etc., qualia commemorari solent, ubi hostiles impetus et grassationes narrantur. **Quarto**, hereticae quoque his calamitatibus opposita prouidentur, cap. ii, et 22 sepi, nulla copiosi ad terram secundum, indec orta magna frugum fructuaque absurditas. Qui plura desideraverit de sententiis oppositorum quam praeferre vates super nominatos, treueri Sanctius, Theiner, Grotius, Eichhornian, Bertholdius, Hengstenberg et alii, videlicet Glaire, *Introduct. a l'Ecrit. sainte*, lib. IV, pag. 430 et seqq.

labora, dolor ex dolore seritur, nunc adagii.
«*Malorum panegyri*, quo uitior Pisides apud Suidam: «*Omnes, inquit, simul malorum ut in panegyri, alios temebat aliud infortunium.*» Huc spectat illud Diogenianum: «*Mali thripes, malorum ipsi,*» de duplice ac multiplice malo digerunt. Thripes enim vernicularis est, qui lignis innascens ea vitiat: ips item cornis et vitabis est infestus. Et illud Socritis apud Atheneum lib. IX: «*Malis etr malorum venient.*» Et illa: «*Ilias malorum; thesaurus et lerna malorum agmen et mare malorum;* cum malum male velut unda, fluctus fluctui succedit eumque protrudit; quibus uitior Euripides in *Ione* dicens: «*Me misram, ut ingens panditur thesaurus, a penus malorum.*» Et *Æschylus* in *Sapphicis*

Tantum malorum pelagus aspicio miser,
Unde enatandis multa spes aliacea.

In hoc placere voluntari dummati in gehennam. Causa adagii est quod saepe crucis suscedunt locusta, locustis bruchi, bruchio aerugo, eaque in gentes calamitatem affert, idque agminatum instar exercitus et aciei hostilis. Hinc castra Madiani quod prostravit Gedeon, comparantur locustis, *Judea*

De complemento prophetico quoque diversus videntur scripti. Calmetus, cum quo fieri covent, Rosenmüller, Seuer, etc., non predictiomini sed descriptiōnem esse putant. As. Joel, inquit Ackermann, iactuuntur Iudeas per quatuor species locustarum scie sequentiam vastationis describit, qua ut cap. 1, 15; 2, 1, 4, 2, 12, 14, dicitur versus annodatus, *fatuorum immunit*. Ceterum predictio Iudeas per locustas invadendas non est illa sterilis, quae estate Eliesi contigit, neque ea penuria pluvia, quae Ierom. XIV legitur; sed est illa famae quo tempore Machabaeorum invadit. *I Mach. ix.*, 23-27. Nam Propheta non regem, sed seniores et sacerdotes memorat; de idolatria, quo ante captivitatem nullu unquam tempore prorsus desit, dum si sit: regni Israhel non resuavit, sed nomini Judah et Jerosolymam commovit, sicut cap. IV, 2, Hebreos omnes Israel compellat, ut solent Prophetae de temporibus post captivitatem loquentes; ita cap. IV, 1, 2, captivitatem, dispersionem populi, occupationem regionis, per alias gentes, atque etiam redditum iam dudum contingisse potest. *Hostibus Hebreorum*, cap. IV, accuset Tyros et Sidonios, qui Hebreos vendunt Graecos. Hinc manifeste probatur Machabaeorum, *I Mach. ix.*, 23-27; *V. 14, 15*. Hunc sententiam Ackermann, licet aliqua veri similitudine gaudient astupillari ex aperemus.

Exempla pauca, sed rara e multis accipe, quae
recenset Aldrovandus pag. 425: Anno, inquit, D.

mini 1534, locustæ illæ quo ab Oriente per Illyricum stupendis agminibus in Italiam convolaverunt, mazimaque passim damna dederunt, Turcarum adventum portenderis vise sunt. Nam et Turca Rheimus occupavit, Romæque trepidatum est, dum Hostie subdividet; Nicam cepit, Christianorum multa milia in servitutem abduxit. Tamberlanes, referente Crantio, Hierosolymam expugnare statuerat, sed cum bruchi exercitum ejus vexarent, admonitus se interpretatus a Deo, ea de re temperavit. Primam expeditionem sacram (ut Sagonius testatur) Hierosolymitanam anno Domini 1096 Claromonte institutam, locustarum repente nata via tanta precessit, ut nubium instar solis lucem adimerent. Mirum quod scribit Gregorius Turonensis, duas acies locustarum per Arvernum atque Lemovicium transentes Romanicum campum ingressas, ibidem prælio inter se conflixisse, ingenitusque stragem edidisse, cum Clotarius cum Chrammo filio suo esset pugnatus: quem deinde victimam una cum uxore et filiis comburi jussit.

Sed quinam fuerunt hi hostes et vastatores Iudea, quos per erucas, locustas, bruchos et rubiginem dentatae et representatae Propheta? Hebrei et eos secuti S. Hieronymus, Rupertus, Haymo, Hugo, Lyrinus et Dionysius censeat hic significari quatuor orbis monarchias sibi invicem succedentes, quae affixerunt Iudeas: scilicet per erucas significari Assynios et Babylonios; per locustam, Medos et Persas; per bruchos, Graecos, ac praserum Antiochum Ephesumque, quibus iugis iusta-

verum Machabaei; per rubiginem, Romanos. Has enim quatuor monarchias similis modo recesserunt et depingit Daniel cap. ii et cap. vi, per quatuor bestias, ac Zacharias cap. i et cap. vi, per quatuor quadrigas. Verum Persae et Medi, ut Cyrus et Baruchus, Iudeos non afflixerunt, quin potius e Babylonem eos liberarunt: affixit famen eos Cambyses, impediens fabricam templi, i Esdra ii. Per rubiginem vero non intelligi Titum et Romanos, qui Hierosolymam excederunt, patet ex eo quod hisce plagiis Prophetæ, cap. ii, 18, remedium afferendum dicit a Christo: Christus autem cladem Hierosolymæ per Titum illatum non reparavit, imo eam antecessit ad prædictum.

Secundo, Theodoretus per quatuor hasce plages accepit solos Assyrios et Babylonios, qui Israelitas vastarunt: scilicet, per erucam accepit Telegathphalaras, per locustam Salmanasar, per brachum Semacherib, per rubiginem Nabuchodonosor. Verum primi duo tantum vastarunt decem tribus, non duas, de quibus hic agitur. Joel enim Iudeum duxat et Jerusalem victimator adaginare minatur, ut ostendit in Proemio, ac, ut ibidem dixi, videtur id fecisse eis Manasse, quando jam ex-ecise erant decem tribus.

**Tertia et
quarta.** Tertio ergo, aptius et verius S. Hieronymus,
per quatuor hasce plagas accepit Nabuchodonosorem, qui in suis castris habebat varias gentes

Aliorū huiusmodi sunt: Hunc deus sibi dedit. Allegoria hoc de S. Victore, scribens in hunc Joels locum, per quatuor has plagas accipit quatuor persecutions Ecclesie, quarum prima fuit gentilium imperatorum, Neronis, Domitiani, Deceii, Diocletiani, etc. Secunda Ari et hereticorum, qui ali salinum in aqua causa locusta, que priores cessant, per imperium Constantini, mox successit. Tertia malorum christianorum, qui carnales sunt et ventres, ut bruchi. Quarta Saracenos et Antichristi, que quasi rubigo ferro et flamme omnia vastat et vastabit. Unde easdem pene qua-

tior equis, scilicet primo albo, secundo rufo, tertio nigro, quarto pallido representat S. Joannes *Apocel.* vi. 2 et sequentibus, ut ibi dixi.

Tropologice, plaga hec sibi succedentes significant quod unum vitium alteri, imo subinde virtutem ipsi succedit, quodque uno abeunte, aliud nos oppugnet, ut residuum, quod prius reliquit, posterius depascatur et destruet: nimur post erucam, quis toto corpore repens in terra, representat libidinem, superatam vel recedente, succedit et invalidit nos volans locusta, id est vana gloria et superbia. Locusta enim pedibus ambulare nescit, et cum alas vix habeat, volare nilitur, id quoque inanes dat salutis. Sic et Lucifer ambit sequitatem Dei, ad quam assurgere non potuit, sed corruerit. Idem facit superbus. Post hanc sequitur ventrosus bruchus (totum enim ejus corpus pene in ventrum colligitur), id est gula. Post hanc succedit ignea rubigo, que quidquid tangit invenit, putra et impatiens, cuius flammae omnes virtutem fructus tabescunt. Quare residuum erucam, id est libidinis, est castitas; residuum locuste, id est vane glorie, est humilitas; residuum bruchi, id est gula, est sobrietas; residuum rubiginis, id est ire, est patientia. Residuum ergo erucam comedit locusta, et locusta bruchus, et bruchi rubigo: quia saepe accidit ut e continentia et castitate oratur manus gloria, humiliata sequatur ebrietatis et crapula, sobrietatem excepit ira et impatiens. Ita Hugo loco citato, et S. Gregorius lib. XXXIII *Moral.* cap. xxvii. Alii per rubiginem vel eruginem accipiunt avaritiam, que versatur in illis qui erugo et tinea demolitus: arugo enim aurum et argentum depascitur. Porro *primum*, puta luxuriam, docuit corrupta natura; *secundum*, puta superbiam, inventi Lucifer; *tertium*, scilicet gula, parentes nostros perdidit, Adamum et Eam; *quartum*, gentes et tyranos a Cain prognati adinvenerunt.

Symbolice, sive physice, S. Hieronymus per haec quatuor accipit quatuor passiones et agitrationes animi, puta gaudium, tristitia, spem et mestum, que faciunt quasi quadrigam cursus et volubilitatem vite nostrae: mox enim gaudio succedit tristitia, tristitia spei, spei metus, hisque quatuor affectionibus, continua successione agitatus et tractatus anima hominis, presertim mundani et peccatoris.

Erucam representat agititudinem tristitiae, locusta gaudium, bruchus metum, rubigo spem. Audi S. Hieronymum: «Has perturbationes uno, et nec plene versicolo illustris Poeta comprehendit: Hi metunt, cupiuntque (hoc de futuro), dolent, gaudentque (hoc de presenti); neque auras, inquit, respiciunt, clausi tenebris et carcere caco. Qui enim perturbationes tenebris obvolvuntur, clamur sapientiae lumen non valent intueri. Caven- dum est igitur ne agitatio quasi erucam nos com- mediat, ne locusta vaset in gaudio, hic illeque- vollans, et gestiente letitia per diversa sejectans:

ne bruchus, id est pavor et futurorum metus, radices sapientiae devoret: ne rubigo et desiderium futurorum res inutiles concupiscat, et nos preferat ad ruinam: sed ut in omnibus quatuor quadrigas, et quatuor cornua, et quatuor equos, rufos, et varios, et albos, et nigros, id est vel adversa, vel prospera, vel ut exprospera societas frenis sapientiae gubernemus.» Subdit deinde: «Ego reucam esse insipientem in animo passionem; qua tarda est ei discurrere non potest, et mora ipsa ac perfidacia exhibet, et exsugit omnem viorem, quam si non occiderimus, in nobis crescat et avolat, et nunc devorat quidquid attigerit, nunc semesa dimittens pergit ad alia, revertens ad pristinam sedem bruchus efficitur, ut non solum fruges, et folia, et corticos, sed et ipsam medullam devoret tarditate.» Hisce verbis, ut hoc obiter notem, indicat S. Hieronymus erucam esse verniculum, qui crescentem fiat bruchus, ac deinde evadat locusta. Sic et alii nonnulli pullum locusta vocant vermen atque erucam.

Audi S. Paulinum, epist. 30, que est ad Aprum secundam: «Vide, inquit, qualiter ista sibi congruant in cordibus nostris monstra vitorum, qualiter in frugibus accidunt via monstrorum. Nam (verbi gratia) si quid vetitum concepsam, et mox abiciam cogitationem, erucam est in folio sedens, que decusa, si abiecero quidem, sed rursus redierit cogitatio, et copiter abici, et redire crebrescat, locusta est avolans et revertens. Quod si copiter immorari, et magis habuerit spatium in comedendo, quam avolando, bruchus dicetur. Quod si ipse bruchus qui non satis avolat, sed magis sedet, non fuerit abiectus, in rubiginem vertitur: que jam penitus inhaerescens, ut stipula, sic de anima nunquam, aut difficile expellitur.»

Qui ergo mentis quietem et celsitudinem ambit, has passiones inter se jugiter conflictantibus supprivat et edomet: si erit imperturbabilis, quietus, excelsus, felix: vide dicta *Apocel.* iii, 21, in fine.

3. EXPERGISCIMINI EBRII (proprie a vino, ut habent Septuaginta, et Flete, QUI EBIRIS VINUM IN DULCEDINE) (Chaldeus, vinum merum; Pagninus et Valabius, mustum iam expressum: hoc enim est **EBRY** as, a radice **DDY** as, id est pressit, expressit): QUONIAM PRIMIT (hebreice, exstum est, id est brevi excindetur) AB ORE VESTRO, — per erucas, locustas, bruchos, et rubiginem, id est per Chaldeorum turmas, incursum et populationes, quas Deus vineti agrisque vestris immittet. Ita Chaldeus, Lyranus et Arias.

Tropologice, volupates omnes, aequa ac passiones et perturbationes mente inebriant, id est dementant, recte iudicio privant, sopiunt, exceant, ac insensibiliter suique impotem efficiunt, perinde ac ebrietatis haec eadem causae solet in corpore et capite. Ita S. Hieronymus, Remigius, Theodoreetus, Albertus, Hugo. Audi S. Hieronymum:

«Nulla res ita inebriat, ut animi perturbatio. Est ira quae justitiam Dei non operatur, et furori proxima, mentis sua impotentem facit, in tantum ut labia tremant, dentes concrepent, vultus pallore mutetur; recteque illud laudatur Archite Tarentini, qui cum villio suo esset iratus: Jam te, inquit, occidere, nisi eratis essem. Quid referam de gaudio et voluptate, et maxime de amore, qui excebat cordis oculos, et nihil aliud amantem nisi id quod amat, cogitare permittit? An non est diacula ebrietas, cum propere vole scortum, et ignoriosios corporis partem, animae libertas in serviles blanditas inclinatur? cum labore suum alterius facit esse delicias? cum furto, scelere atque perjurio opes future preparat voluptati, et cum videatur ab omnibus, se estimat non videri, dummodo potiar eo quod desiderat. Sed et avaritia execeat animum ejus cui nihil satis est, et mulieribus amor, et dulcium cupidio vitorum.» Addit S. Hieronymus, Deum peculator non raro auferre haec dulcia, que cum deceperant, ut qui, inquit, Deum non cognoverint in prosperis, cognoscant in adversis; et qui divitiae male usi sunt, id virtutes penuria corriganter, »imo cogantur. Sicut ergo virtus est animae sobrietatis et sapientia, ita vitium quidlibet est animae ebrietatis et insania, quam causat vitium maliitia expressum ex uva cupiditatibus, quod ei propriat daemon. Audi et S. Gregorium, XXXIII *Moral.* cap. xxviii: «Ebrii vocant sunt, qui mundi hujus amore confusi, malo non sentiunt que patiuntur. Quid est ergo dicere: «Expergisci, ebrii, et feste, nisi somnum vestrum insensibilitatis exsuffite, et in devastatione cordis toti sibi succeditibus vitorum pestibus, vigilantibus lamentis obviante!»

6. GENS ENIM. — S. Hieronymus per gentem metaphorice accipit locutas. Similiter enim tropo de his dixit Sapiens, Prov. xxx, 25: «Formice, populus infirmus: lepusculus, plebs invalida.» Et vers. 27: «Locusta regem non habet, et egreditur universa per turmas suas.» Et *Apocel.* ix, 1 et seq., myriades exercitus demissi immittunt in implos in fine mundi, vocantur locusta. Sic et Theodoreetus, Rufinus, a Castro, Mariana, Emmanuel et alii. Unde cap. ii, 4, Joel locustas hasce comparat equis, equitibus et quadrigis: «Quasi aspectus ait, equorum, aspectus eorum: et quasi equites sic currunt, etc. Velut populus fortis preparatus ad praelium.» Est ergo hic continua metaphora, sive allegoria. Nam toto hoc cap. et seq. loquitur de exercitu Chaldeorum Judeanum populantium, sub allegoria locustarum, que agros vastare solent et omnia obvia, quacunque eunt: «ut, cum locustas legeris, hostes cogitantes; cum hostes cogitantes, redeas ad locustas,» ait S. Hieronymus. Unde consequenter populum Judeorum comparat vineam et fici, quas arrodere solent locustae, juxta illud *Isaia* v, 7: «Vinea Domini exercitum domus Israel est: et vir Ju la gerens ejus delect-

tabile, » Locustae ergo sunt Chaldei: flues et vires sunt Iudei et Iudea. Hinc et Christus, *Lxx* xiii, 6, Judgeorum implorum excidit significavit per ficum sterilem, quam paterfamilias jussit excendi; et Jeromias, cap. xxiv, per ficus bonas et malas significavit Iudeos bonos et malos. Sic Virgilus de formicis ait, *Georg.* IV:

It nigrum campis agnum, praedamque per herbas
Convectat.

DENTES EIUS (gentis, puta locustarum, hoc est Chaldeorum) UT DENTES LEONIS, — q. d. Chaldei numero innumeris, robore fortissimi, gladius quasi dentibus omnia lacerabunt et sucedent, ac si leones essent, et leonini dentibus praedam avide, celeriter, audacter et crudeliter dispergerent. Sic S. Joannes locustis, id est exercitu demonis in fine mundi, qui omnia vastabit, dal dentes leonum. *Apocel.* ix, 8, utique illudem ad has Joelli locustas, quasi preambulas et antitypos.

Et MOLARES (dentes) EIUS UT CATULI LEONIS. — Ita et Septuaginta et Chaldeus. *Catulum* intellige grandiorum et proiectum (hunc enim significat hebreus **לְבִין** lobin), qui ut juvenis ferox et robustus, dentibus suis omnia molit, frangit et communiqueret. Habet enim dentes acutiores et firmiores, utpote non attritos, sed recentes et integros. Unde Scriptura dentes leonolorum celebrat, ut Job iv, 10: «Rugitus leonis, et vox leonne, et dentes catulorum leonum contrituntur.» Horum enim dentes valentiores et violentiores sunt: nam ob statu et continuum praedam lacerationem leonibus granulos dentes sepe comminuntur, vel excludunt, ut docet noster Pineda *vobis*. Notat Theodoreetus quod, sicut locusta post se ducit bruchos, milares et gracilores, et sicut locusta post se ducit catulos, sic Chaldei bellicosi et strenui secum ducent alias gentes minus fortes, minime in bello expertas, non minus tamen ferocias et noxiias, ad vastandam Judeam. Rursum, sicut per dentes, Chaldeorum gladios: sic per molares, balistas, arietes, aliasque machinas, quibus concurserunt Hierosolymam, intellige. Ita a Castro.

Tropologice, Rupertus notat per locustas hiemos doceri, quod etiam infirmi, viles et abjecti, uti sunt locustae, contra eos quibus Deus irascitur, robusti sint, invicti et sevi, Deo dante illis robur, animos et iras: unde Deum per tales solere contundere fastus arrogantium, uti per locustas, ctenophores, muscas et ranas contundit arrogiantem Pharaonis tempore Mosis. Rursum, detractor vocatur locusta: blandus enim et gracilis videtur in narratione lepidula, sed habet linguam et dentes leonis, uti docet noster Viegas, *Apoc. IX, 8, com. II, sect. IX.* Denique de peccato qualibet diutor *Ecli. XXI, 3:* «Dentes leonis dentes ejus, interficiennes animas hominum.»

7. ET FICUS NEAM DECORTICAVIT. — Solent locustae arrodere cortices arborum, qui arborum succum et calorem quasi vestes fovent et con-

ment. Unde illis arrosis vel ablati, rami quasi tunici suis exuti, virore desperito, albi sunt et exsecui, et arescant, ac quasi projecti in terram corrundit (1). Ita S. Hieronymus. *Heus significat sacerdotes et principes, qui in populo Iudaico eminebant, sicut fleus in vinea, quique populum S. Scriptura sapore divino, et legum sanctuarum dulcedine, quasi flos pascerant et recreabant, quos Chaldaei vel vita, vel libertate, vel opibus, quasi corticibus spoliaverunt. Ita Ribera.*

Tropologice, cortex et tegmen virtutum est humiliata, quam si tollas, peribunt omnes. Ita S. Gregorius, cuius mox verba recitabo.

Et PROJECTUS — tum fructus, cortices et folia, que arrosit, tum seculos et ramos teneriores: hos enim arroendo secundit et dejicit locusta: ipsa sanguinem dñeum omni sua veste spolians, et arescens talam efficit, ut a colono secundit, et in focum projici debeat. Tali fuere Iudei Chaldaei, aequo ac Christianis Hurni, Alani, Gothi, Vandali, et etiamnun sunt Turca, qui quasi erucio, bruchi, locustae et rubigo, sibi ordine succedentes, cibem christianum populati sunt, et etiamnun populantur.

Tropologice, idem in animabus fidellum faciunt demones, ait S. Hieronymus, item heretici, ut Lutherus, Calvinus: ac leones, parasi et morum corruptores. Illi enim omnes pietatis fructus, omnes ceremonias, quasi folia, omnem sacramentorum efficaciam, quasi corticem arrodat, omnemque Ecclesie, aequo ac anime ornum, opes, felicitatem et gloria evertunt et dissipant, cumque faciunt impem, aridam, desolatam et mortuum, instar flui et vinea a locustis erosia, ac in desertum redirent.

Iursum, id in bonis operibus facit vana gloria. Audi S. Gregorius, VIII. Moral. xxx: « Insolidibus spiritibus (diabolibus) bei vinea in desertum putatur, cum plena fractibus anima humana laudis cupiditate dissipatur. Ficum Dei genus ista decorat, quia seductam menteo in favoris appetitum rapiens, quo hanc ad ostentationem pertrahit, tegmen (quasi corticem) quo vestitur, ei humiliatis tollit, eamque nudans expoliat, etc. Albi facti sunt rami ejus: quia ostensa humanis oculis ejus opera condescendit, et sanctilicem nomen sumunt, cum recta actio divulgatur; sed subdacto coriace ramo arescant: quia facta arrogantium humanis oculis ostensa, unde placere appetunt, inde siccantur. Mens itaque quae per jaecitum proditor, decorticata recte fleu vocatur: quia et cuncta est, per hoc quod cernitur; et sciebat proxima, per hoc quod tegmine corticis nudatur.

(1) De incredibili locustarum voracitate sic ait Ludolitus, Histor. Etiop. lib. I, cap. xii, § 16: « Non herbas, non fructus, non arbores intacte manent; quidquid hereditum ait, frondosum ardorit, quasi igne testum esset. Etiam cortices arborum dentibus mandant. » Ceterum virtus locustarum maxime perniciosa esse, tradiderunt canes qui locustarum pestes veterant.

Intus ergo servanda sunt que agimus, si ab interno arbitrio vicem recipere nostri operis expectamus. »

8. PLANGE QUASI VIRGO ACCINCTA SACCO, — q. d. O Jerusalem, dire plange et lamentare, quod a Deo sponso tuo, cui in adolescentia et virginitate tua (scilicet cum primum nascerteris in Egypto) nupsisti, sis deserta, et tradita hostibus Chaldeis; sicut virgo quo recent nupsit (2), amaris sine soli plangere, cum perdit virgo stum, cui primo pubes effecta nupsist, quem proinde intime et tenerrime diligebat. Unde Septuaginta vertunt, ἀσπετησθεντα, id est virum virginem cui sollicit se virginem in oxorem tradiditer. Plange, inquit, super virginem (id est, pre virgine magis quam virgo) προπιπτωμένη, qui plenit super virum sum virgineum, quem mors ei abstulit. Ubi adverte hebreum soe, id est sacrum, Septuaginta vertente cœlum. Erat enim sacerdos vestis aspera et lugubris ingentium et pontinentium, qua utebamur in funere suorum luctus ergo, vel in publica calamitate preienter causa, ad Deum propitiandum, ut in cladem averteret. Simili modo Ezech. cap. xv, 8, hortatur Syngagam ad pudorem et dolorum, quod Deum sponsum suum dereliquerit, qui eam juvenulari, et miserari ac projectam in Egypto sibi despondit, ut regiam vestiens subtilissimis, armillis, torquis, ac corona in capite eam coronans. Sic et Jerem. ii, 2: « Recordatus, ait, sum tui, miseras adolescentiam tuam et charitatem desponsationis tue: quando secessi et es me in deserto, in terra que non seminari. » Et cap. iii, 4: « Sicut amo domi voca me: Pater meus, dux virginitas mea tu es. » Porro cubabam in sacco non soluam noctu, sed per diem in gravi calamitate, cum Deo fiebant supplices, ut eum ad commiserationem hoc habitu commoverent. Vide Sanchez hic.

Tropologice, planget anima que per peccatum deseruit Deum, cui in baptismio se responderat, iuxta illud Apostoli, II Cor. x, 2: « Despondi vos unum viro virginem castam exhibere Christo. » Heo enim a Deo vicinum deserta, omni gratie et virtutum dulcore et deoem spoliata, quasi vinea et fons comesta a locustis, nuncipata et prostituta est demoni, qui ea quasi scorte vilissimo abutitur pro sui libidine et tyrannide ad omnem malitiam, injuriam, opprobrium et miseriem. « Animam enim, inquit Hugo de S. Victore, est virgo conditione naturae, virgo privilegio gratie, virgo quoque premio glorie. Animam siquidem merefricior facit inordinata concupiscentia: castitatem ei reddit virilis penitentia: virginitatem sapientia innocentia. Fornicaria est igitur anima in prostibulo: conjugata in atrio: continens in domo: virgo in thalamo. In primo ponuntur concupiscentia: in secundo opera facit penitentia: in tertio plangens virum, desiderio affectu justitiae: in quarto virginem jucundatum amplexibus et osculis sapientia. Fornicaria igitur est anima

per concupiscentia iniquitatem: casta per continentia humilitatem: confusa per justitiae puritatem: virgo per contemplationis sublimitatem, Vir eius pubertatis Christus est despensor virginitatis. »

<sup>Apostolice 3. Fa
bulae</sup> Ita peccatum suum planxit S. Fabiola Romana matrona præmobilis, que, marito adultero reputato, alteri nubens, putata id sibi licere, eo mortuo errorem suum et culpam agnoscentis, publicam egit penitentiam, ac omnibus suis in pauperes erogatis, seipsam in nosocomio agnorum ministerio mancipavit. Audi de ea S. Hieronymus in ejus Epitaphio ad Oceanum: « Quid hoc, ait, crederet, ut post mortem secundi viri in se revera, etc., sacrum induret, errorem publice fateatur, et tota urbe spectante Romana, ante diem Pasche in basilica quoniam Laterani, qui Cesariano truncatus est gladio, starat in ordine pentimenti, Episcopo, presbyteris, et omni populo collacrymantibus sparsum crineam, ora lirida, squallidas manus, sororii colla subinserit? » Et inferius: « Non est confusa Dominum in terris, et illa cum non confundat in celo. Aperuit cunctis vulnis suum, et decolorum in corpore cicatricem flens Roma conspergit; descendit de solio deliciarum suarum, et discabebat pedibus transfluenta lacrymarum: sedit super carbones ignis. Faciem per quam secundo viro planeretur, verberabit: oderat genas, linteum videre non poterat, ornamenta fugiebat. » Et mox: « Omnum censem quem habere poterat (erat autem amplissimus, et respondens generi suo), dilapidavit ac vendidit, et in pecuniam congregatam in usum pauperum preparavit, et prima nosocomio instituit. Quoties morbo regio et pedore confectos humeris suis ipsa portavit! quoties latitum perirent vulnus sanient, quam aliis aspicere non valebat! Prebat cibos propria manu, et spirans cadaver sorbitunculus irrigabat, etc. Angusta misericordie ejus Roma fuit. Perigrinabat ergo insulas et totum Betruseum mare, immo Hierosolymam navigavit, » etc. Quare merito S. Hieronymus eam nuncupat a hudem Christianum, miraculum Gentilium, luctum pauperum, solarium monachorum. »

8. Pan. Quin et S. Paula post conversionem in Bethlehem commigravit, ita delicias vita prioris ostegavit et planxit, ut jejuniis, lacrymis aliquis peccatum pene se conficeret. « Mollia, ait S. Hieronymus in ejus Vita, etiam in gravissima febre lectuli strata non habuit, sed super durissimum humanum stratis cilicis quiescebat; si tamen illa quis dicenda est, que jugibus pene orationibus dies noctes jungebat, illud implens de Psalmio: Lavabo per singulas noctes lectum meum, et lacrymus meis stratum meum rigabo: in qua fonte crederes lacrymarum: ita levia plangebat peccata, ut ilam gravissimum criminis credores resurget. Cumque a nobis crebrum moneretur, ut parcer oculis, et eos servaret Evangelice lectioni, aiebat: Tur-

panda est facies, quam contra Dei preceptum purissimo et stibio sepe depinx; affigendum corpus, quod multis vacavil delicias: longus risus perperi compensandus est fistula: molliam lente amara asperitate cibicii communianta: quae viro et saeculo placuit, nunc Christo placere desidero. » Vere S. Gregorius, hom. 10 in Ezech. : « In sanctorum vita cognoscimus, inquit, quid in Scriptura legere debeamus. »

9. PERIT SACRIFICIUM ET LIBATIO DE DOMO DOMINI. — Pro sacrificio hebreorum est הַמִּזְבֵּחַ minbar, id est sacrificium ex farre vel pane, de quo Le-
vit. n. Libatio erat oblatio libaminis, puta vini et olici, quo sacrificia tum farrea, tum carneas comleinbant, q. d. Quia locusta, puta Chaldei, vastaverunt agros, vineas et olivelas Judeorum, hinc perit frumentum, vinum et oleum, quod Dominus de more sacrificaret et libaretur. Quicunque luxuriant sacerdos, tum quia perit cultus et oblatio Dei in templo, tum quia deficiuntur oblationibus quibus vivunt (ne enim aliam habent hereditatem) non habent unde se sustentent. Ita S. Hieronymus, Theodoretus, Ribera, Castro et alii.

10. CONFUSUS EST VINUM. — Est prosopopoeia q. d. Erubuit vinum et quasi pudore suffusus est, videns se non respondere votis et laboribus viatorum, nec spic a se date. Unde Septuaginta verunt: Aruit vinum, aruerunt vites. Hebrewum enim שָׁבֵת habes proprio est praeteritum ἡ̄phil, a radice וְיָבֵשׂ sabase, id est aruit: sed τὸν ordinem verborum imperfectorum apud Hebrewos sepe commutant, hinc habes potest deduci a τὸν βοσκε, id est confusus est, præfatus est. Adde si legas alius punctus ψαλμοῦ habes, proprio significabil: Confusum est gaudium, hoc est perit, defecit, ut iam dixi (1).

13. ACINGITE VOS (scilicet saccis, sive cilicis) ut dixi vers. 8), ET PLANGITE, SACERDOTES. — Vestrum enim est pro populo Deum propitiare plateam, precibus et penitentiis.

14. SANCTIFICATE JEJUNIUM. — Nota: Sanctificare Hebrewis proprio est segregare ab usibus profanis, et adiuvare sacris, q. d. Vos, o sacerdotes et pontifices, ac principes, segregate, designate et indicite tempus aptum jejuniu, illudque cum toto populo pure et sancte obite; et celebrate, ut placent Deum peccatis vestris offensum. Ita Theodoretus, Arias et alii. Unde Chaldeus verit: Decernite jejuniu; Vatablus: Indicite jejuniu; Tertullianus, lib. De Jejuniis, cap. xvi: Sancte jejuniu.

(1) Rosemonier: « Frumentum, mustum et oleum massorato potissimum respectu templum habito, vers. 8, quia ex illis primis, decima, et festa cum libaminibus danda erant. »

Notas Bochartus ex Muffeti Thesdro Insectorum, non solum solum locustas segestibus, passus, hortis pomariaque nocere, sed stereore item nigro, viridi, mordaci, gravi, bilobisque imprimatis acri salvia, quia mediam ex ore interrodendum inuidunt.

Secundo. S. Hieronymus, Haymo, Hugo et Lyranus : « Sanctificate, » inquit, id est sanctum facite, et condite jejunium per elemosynas, preces aliquae pia opera, ut v. g. quod jejunando subtrahitis ventri, detis pauperibus. Unde S. Gregorius, homil. 16 in Evangel. : « Jejunium, ait, sanctificare, est adjunctus bonis aliis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Cesset ira, soplantur iugra. In cassum enim caro atteritur, si a pravis voluptatibus animus non renatur, cum per Prophetam Dominus dicat : Ecce in die jejuniis vestri inventuri voluntas vestra. » Et superius : « Illud ergo jejunium Deus approbat, quod ad ejus oculos manus elemosynarum levat, quod cum proximi dilectione agitur, quod cum pietate conditur. Hoc ergo quod tibi subtrahis, alteri largire, ut unde tua caro affligitur, inde egenis proximi earo reparetur. »

VOCATE COETUM. — Symmachus, *synodus*; Aquila, *diem collecta*, scilicet populi, quod fiebat in die festo, ut in die octava Pasche, et festi Tabernaculorum. Unde dics haec octava vocabatur hebraice טְבָנָה, id est *cœtus*, sive *collecta* populi. Septuaginta, ἐπίσταται ἀπόκριναι, id est *prædictæ curationem*, id est jejunium quo curantur peccata, ait S. Hieronymus; aut *potius curationem*, id est orationem et supplicationem publicam, que curentur Dei cultus, invocatio et propitiatione: ἀπάτη enim significat *familiaum, obsequium, cultum*. Unde S. Dionysius, *Eccles. Hierar.* cap. x., monachos vocat ἀπάτην, id est cultores et famulos, qui jugiter assistunt et obsequuntur Deo. Quocirca Tertullianus, lib. *De Jephaniis*, cap. xvi., verit. : *Praedictæ officia curantur Deum*, additio: « Unde, et qui in idolis comendis, et in ha re (ali melius legunt, in *aris*) ormandis, et ad singularis horas salutandis adulantur, curationem facere dicuntur. » Curatio ergo idem est quod cultura, et curator idem quod cultor. Si Parochi vocantur a vulgo Curati, vel Curatores, quia erant cultum Dei geruntque curam Ecclesie et Parochianorum. Ita ex Platone Leo Castris hic, et Pamelius in *Tertullianum*. Sic apud Gentiles, ait Tertullianus : « Cum stupet oculum, et arct annus, undipedia denuntiantur; magistratus purpuras ponunt, fasces retro avertunt, preces invitant, hostias instaurant. »

15. A A A DIES! — q. d. Vt diei quo Jerusalem vastabitur a Chaldeis! ve Hierosolymis, ve Judæis in illo die! Hebraice est unica dictio dissyllaba אֲהַה ahah, quae est interjectio dolentis et desperantis. Noster verit unica dictio, sed trisyllaba. A a a, tum quia haec apud Latinos et Europeos est vox et suspitione summe afflicta; tum quia Hebreæ aspiratio הַ שֵּׁב per a verit, ut docet S. Hieronymus in *Tradit. Hor. in Genesim*: sic enim pro Hebreo Akaron vertunt, Aaron, pro *Abel*, pro *Halæthia* Alleluia.

Jam quia in Hebreo ahah duplex est h, et secundum est mappicatum in ventre, ac forte, quod

profunde sonare et audiri debet, ita ut ahah loeat vox sit dissyllaba, virtute tamen sit trisyllaba; hinc enim per duplex A Noster verit, cui adde primum A in ahah, habebis triplex a a a. Quocirca Septuaginta trinam pariter pro ahah habent vocem, ac ter repetunt, וְאַהַה וְאַהַה, id est oime, oime, vel hei mithi, hei mithi in diem! Syrus et Arabicus utequer, *heu, heu, heu huie diei, quia proximus est dies Domini, et direptio a Deo veniet!* q. d. O tristem diem exsidii, qui nobis immixti sunt! Ille Hugo de S. Victore per tria a a a putat significari trinam calamitatem et cladem Iudeis a Deo per Chaldeos infligendam: « Tria siquidem, inquit, Babylonicae captivitatis fuerunt infornia: templi scilicet everio, urbis destructione, populi transmigratio, q. d. a civitas destruetur, sed misere civitati sanctificationis tuae; A templum eveteretur; sed audi, Domine, orationem quam servi tui orant coram te hodie, ut sint oculi tui aperti super domum hanc die ac nocte; A populus tuus in captivitatem ducetur; sed misere, Domine, plebi tuae super quam invocatum est nomen tuum. »

Allegoricæ, idem patheticæ et eleganter refert Allegoris ad ruinam Judeorum tempore Christi, et ad excidium eorum per Titum et Romanos, ob repudiatum, immo occisum ab eis Christum, q. d. « A venient qui avertent iniquitatibus a Jacob, et eriperunt jugum ab Israel. A et non est ei species, neque decor, et vidimus eum, et non erat ei aspectus. A et quasi absconditus vultus ejus et despectus: unde nec reputavimus eum, et putavimus eum quasi leporisum, et percussum a Deo et humiliatum. A quia vidimus, et non cognovimus. A quia audivimus, et contempnimus. A quia operante bona acceptimus, et pro nobis orantem interficiemus. Audivimus verba, acceptimus beneficia, vidimus miracula, sed A verba contempnimus; A beneficiis ingrati fuiimus; A miraculis detrahimus. Audivimus docentem in monte; sed A surda aure transivimus: inde dolor. Vidimus eum turbas pascenentes; sed A non curavimus: inde morborum. Vidimus eum pendente in cruce; sed A contemptus: et inde terror. Audivimus doctrinam, acceptimus vitam, vidimus mortem. Doctrina illius nostram cecidit illuminavit: A cui non obtemperavimus. Vita ejus nostram informavit: A quam non recepimus. Mors ejus mortem nostram captivavit: A quam contempnimus, immo quam fecimus. » Idem concionator facile accommodet animas quae damnatae est in iudicio, tum particulari, tum universali.

Symbolice etiopologice idem: « A a a, quia sunt *Topile* mala quoque tria. » Judeorum, equa ac quorum plures libet peccatorum: « Ignorantia, concupiscentia et miseria. Legis naturalis prevaricatio attulit ignorantiam; legis scripta transgressio inoditam propagavit concupiscentiam; prophete contemptus ministravit miseriæ. A prevaricata est lex naturalis: inde dolor; sed vindicatum est in

chenus: Vox animalium super præsepibus, et non saltant animalia, et preges bouis plorant pro carentia pabili; Arabicus Alexandrinus: Non gustant animalia, et armata boum boant pro defectu pascuum; Syrus: Dormierunt vitulus jejunus (incænate in præseptibus suis). Melius Noster, R. Jonathan, R. David et Aben-Ezra verunt, computruerunt, id est putredine corrupta sunt.

Pro *jumenta* hebraica est פרדרת, aut potius alia punctis פְּרִידָרֶת pirdot, id est mulæ, a radice פְּרִדָּה parad, id est divisit, separavit; mulæ enim a patre et matre, pula ab equo et asina, specie distinguuntur, nec enim sunt equi, nec asini, sed tertia species, puta mulæ. Sub mulis, qui frequenter erant apud Iudeos (adeo ut filii regum lisserentur, ut patet *U. Reg. xii. 29*), equos, asinos, boves caeteraque jumenta per synechon intellige. Septuaginta verunt, *vituli*; Chaldeus verit, *dolia*. Computruerunt, inquit, *dolia vini sub operculis suis*. Tigurina verit, *semina sparsa et sata in agro*. Computruerunt, inquit, *semina dispersa subter glebas suas*, ac proinde extali semente nulla sperari poterat messis (1).

Tropologicæ, in stercore et fætoribus libidinis sua computrarent luxuriosi, inquit Remigius, Albertus et Hugo, ac S. Gregorius, lib. XXIV *Moral.* cap. vi., vel juxta aliam editionem, cap. viii: « Jumenta, ait, in stercore sui computrescere, est carnales homines in fæto luxurie vitam finire. Non enim esse homines, sed jumenta declarantur, de quibus per Prophetam (*Jeremiam*, cap. v) dicitur: Unusquisque ad uxorem proximi sui hinnebat. Et de quibus Propheta aliis (*Ezechiel*, cap. xxiii), dicit: Ut cornes asinorum carnes eorum, et fluxus eructum fluxus eorum. » Idem ad verbum habet Ruferius, censetque id implementum in Jasone aliisque apostolis, II *Macab.* iv, eque ac hoc aeo in Lutherio, Calvinio, Petro Martire, Bucero, aliisque ab Ordine ad nuptias transvolantibus, compleatum vidimus. Et S. Bernardus, serm. 10 in *Psalm. xc*: « Quomodo, ait, dicunt nobis carnales homines: Crudelis est vita vestra, non parcitis carni vestre? Esto non parcamus semini, in quo ei magis parcere poteramus? Annon melius est illi renovari et multiplicari in agro, quam in horreo priu. refieri? Ileum computruerunt jumenta in stercore suo, sic vos parcitis carni vestre? Simus nos crudelis interim non parcendo, at vos plane parcendo crudeliores, si quidem etiam nunc caro nostra requiescit in spe; videbitis vos ipsi quid ignominie interim vestra sustineat, quid miserie eam maneat in futurum. »

17. COMPUTRUEUNT JUMENTA IN STERCORE SUO, — q. d. Hæc Chaldeorum strages non iantum homines, sed et jumenta affligit. Nam illa ob metum hostium Jerusalem obdidentium, educi non poterunt ad pascua, sed in stabulis et stercore suo, deficiente herbe, et feno, fame morientur, contabescunt et computruescent. Ita Remigius, Lyranus, Albertus, Ribera et a Castro. Pro computruerunt hebraice est שְׂמֹעַת abeza, quod verbum his tantum repertum. Septuaginta vertunt: *Subsultaverunt vitulus in præseptibus suis*, non prælaevia, sed præ fame correntes, pedesque ad terram allidentes, ait Theodoretus. Arabicus Antio-

(1) Corrumperunt autem semen sub glebis, inquit Rossmann, non solum cum nimis sunt imbris, sed etiam ex summa siccitate, qua si proprio loqui velim, semina non tam patresceret, quam caescere dicentur. Plinius, Hist. nat. XVIII, xxiv: « Sationem locishamidis celeros fieri, ratio est, ne semini imbre patresceret; sicut soris, ut pluvia sequuntur, ne dilu jacens atque non concipiens evanescat. »

Denique S. Hieronymus : « Computrescit, inquit, in stercore cuius Deus venter est, et qui dicit: Manducamus et bibamus, cras enim moriemur. » Sic enim luxuriosus in morbo Gallico; ita guloso in phlegmonibus, vomito et sordibus suis pulnescit, et sic accipi potest versio Chaldei: *Compatuerunt dolia vini*, id est ebriosi et gulosi ventripotentes, utpote quorum venter dolium est. Ita Delrio, adogio 679.

DEMOLITA SUNT (vastata vel combusta a Chaldeis) **HORREA**.

DISSIPATE SUNT APOTHECE. — q. d. Apothecas in quibus grana et amona recondebanter, eversae sunt ab hoste, vel collapse ex incuria colonorum, eo quod non haberent frumenta que in illis reponerent, ne consequenter nec sumptus ad eum sortita tecla restauranda: « quoniam confusum est (exaruit), perit, ut dixi vers. 10) triticum. »

18. **QUA NON EST PASCUA EIS.** — Veteres Latini usurparuerunt pascum in genere neutrō, et in plurimi *pascua* substantivē; sed adjectīe vocabant *sylvam*, vel regiōnem *pascuam*, aquē ac agrum *pascuum*, et rura *pascua*. Hinc vox *pascua* adjactiva, scilicet *regio*, *vel terra*, transit in substantivū. Scriptura enim tam usurpat *pascua* pascue in singulari, quam *pascua* *pascuorum* in plurali, ut *Psalm. xxx, 2*: « in loco *pascue* ibi me collocavit. » *Job. xxxix, 8*: « Montes *pascue* suæ. » *I Paral. iv, 40*: « Inveneruntque *pascuas* uberes. » *Psalm. lxxviii, 43*: « Oves *pascue* tuæ. » *Isaiae xxvii, 27*: « Grauen *pascue*. » *Ezech. xxxvii, 15*: « Reliquias *pascuorum*. » Denique Antonius Nebrisensis in *Dictionario* notat tam *diei* *pascua* *pascue*, quam *pascua* *pascuorum*. Desinat ergo novantes nostrum interpretare quasi illatiuum suggestile, cīque barbarismū impingere.

19. **AD TE, DOMINE, CLAMABO.** — In tantis tamque immadicabilibus malis unum superest confugium, ut scilicet tuam, o Domine, opem implorem; tu enim solus potes et soles extremis malis mederi, cum a tuis toto corde invocaris.

QUI IGNIS (succensus ab homine) COMEDIT SPECIOSIS DESERTI. — q. d. Chaldei succederunt speciosas villas, hortos, arbores, segetes, etc., Iudeorum. Ita S. Hieronymus, Theodoreus, Riberia et alii (1).

(1) Desributur summa siccitas, quae et ipsa causa fuit

Causam doloris et planebus, ait Hugo de S. Victor, « subdit magna detrimenta. Detimenta vero sunt tres, putredo foeda jumentorum, annixas animalium, interitus pecorum, demolitio horrorum, apothearum dissipatio, pessima innitione, quorum causa hec est, speciosorum combustio, lignorum succensio, fontium exsiccatio. »

Mystice idem: Quatuor sunt « pericula deserti, » puta bona spiritualia Ecclesia et anima sancte, que ipsa peccando derperit, scilicet, « precepta, exercitia, virtutes, charismata. Precepta sunt ad sanitatem: exercitia ad fortitudinem: virtutes ad formam: charismata ad audaciam. Letitia est de transitoris: exultatio de eternis. Haec autem alimenta, que sunt exultatio et letitia, perierunt de domo Dei, id est de Ecclesia; quia precepta calcantur, virtutes contempnuntur, exercitia perierunt, charismata recesserunt. »

20. **SED ET BESTIE AGRI.** — q. d. Non solus ego, nisi soli homines, sed et besties esurientes et sifientes, uti solet area siccā imbrex silire, v. g. ovē suo balato, boves et vacce mugitur, assī ruditū, etc., ad te, o Domine, suspicunt et vociferantur, diversi, ait Ruffinus, fauicū sonis, velut dissonā consonantia, et musicō concēntu, taceteque opem tuam implorant, postulantes a te in tanta fame et siti pabulum et potum; fontes enim « exsecati sunt » a Chaldeis, qui eos vel obturaverunt, vel rivos eorum interruperunt et arreverunt, ne in urbem influerent. Ita S. Hieronymus, Theodoreus et Lyranus.

Tropologicē Rupertus: Homines, ait, brutis similes sunt, qui ingemiscere nesciunt, nisi pro peccatoria ebi, nullum habentes dolorēm de peccatis suis, et solum esse miserum sive dolendum reputantes, si ventri quippiam desit.

Rursus Hugo de S. Victor: « Jumenta, ait, sunt luxuriosi: armenta, curiosi: pecora, gulosi: animalia, petulantes et cupidi: bestiae, simplices et idiotes: horrea, authentica eloquia: apotheara, expositorum volumina: pascua, passiones sancitorum et gesta: stercora sunt villa et peccata: fontes aquarum, doctores populorum: ignis, cupiditas: flamma, luxuria. »

cur locusta uberiora provenient. De his enim ita Plinius, *Hist. nat. lib. XI, cap. xxv*: « Vernis aquila intereat ora, sicco vere major prouentus. » Sicutitate favere locustarum prouentus, doct etiam multis exemplis Ignatius de Asso in libro *De Locustis*.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pergit horrorem dei exodi Ierusalem per Chaldeos, et sub ejus tipo allegorice horrorem dei iudicis describere et comminari. Inde, vers. 12, hortatur omnes ad penitentiam et pietatem, ut Deum sibi reconcilient, itaque has ejus minas evadant. Tertio, vers. 1-8, paucitatis promittit salutem per Cyrum, et multo magis per Christum Doctorem iustitiae, per quem effundet Spiritum Sanctum in fidelas. Denique, vers. 30, dat signa prævia iudicio et iudici Christo (1).

1. Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terra: Quia venit dies Domini, quia prope est. 2. Dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis: quasi mane expansum super montes populus multus et fortis: similis ei non fuit a principio, et post eum non erit usque in annos generationis et generationis. 3. Ante faciem eius ignis vorans, et post eum exurens flamma: quasi horus volupatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum. 4. Quasi aspectus equorum, aspectus eorum: et quasi equites sic current. 5. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exsiliunt, sicut sonitus flammae ignis devorantis stipulam, velut populus fortis preparatus ad praelium. 6. A facie ejus cruciabantur populi: omnes vultus redigentur in ollam. 7. Sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendunt murum: viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a semitis suis. 8. Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed et per fenestras cadent, et non demolientur. 9. Urbem ingrediantur, in muro current: domos concident, per fenestras intrabunt quasi fur. 10. A facie ejus tremuit terra, moti sunt os̄i: sol et luna obtenebrati sunt, et stellæ retraxerunt splendorem suum. 11. Et Dominus degit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortia et facientia verbum ejus: magnus enim dies Domini, et terribilis valde: et quis sustinebit eum? 12. Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. 13. Et sciendū corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus et misericors est, patiens et multe misericordiae, et præstabilis super malitia. 14. Qui seit si convertatur, et ignorat, et relinquat post se benedictionem, sacrificium et libamen Domino Deo

(1) Descriptam terram siccitatem et locustis vastatam, sequitur iam in sensu primo litterali ut in proximo, capitulo irruentum locustarum agnoscit descriptio elegansissima, quam quidem locustarum et hostium irruptionis utrum diem Domini futurum predicti.

Primo, ad incutendum terrorem, notat Prophetas hujus diei, *primo*, proximam instandam, 1; *hostem*, universitatem et excessum, 2; comitatum violentum et vastatorem, 3; *secundo*, specialiter enumerat exsuctorum armaturam, impetum et vim nocendi, 4-6; irruptionem, et ordinatum et omnia perstringentem, 7-9; roburas multitudinem, omnia confusionem ac terrore completentem, 10, 11.

Secundo, ad excitandum penitentiam, *primo*, requirit tanquam proprietatem, sinceram cordis conversionem et dolorem, 12, 13; *secundo*, promittit tanquam effectum remissionem culpe et communionem peccatae, 14; *tertio*, suadet, tanquam adjumentum, communem omnium Iudeorum exercitationem, 15, 16; *quarto*, prescribit, tanquam formam deprecationis, orationem a sacerdotibus faciendam, 17.

Quarto, datur veluti prævia synopsis de die et iudicio Domini gentes olim expectante, quam in capite sequente prospiceret Propheta; et *primo*, recensetur signa iudiciorum prædictarum, 18; *secondo*, indicatur dies iudicij, 19; *tertio*, predictur modicum salutis et aviso ex periculis, 20.